

השבוע חששו ראשי מפא"י

יותר. כי איחוד ח"ץ (חרות-הצ"כ) עלול להתח סכנה ממשית למעמדה של מפא"י, הרבה יותר מאיחוד צ"פ (הצ"כ) הפרוגרסיבים.)

הסיבה לכך נעוצה בשורה של טבלות סטטיסטיות, הן חרותה על לוח לבם של מומחי כל המפלגות. בבחירות האחרונות זכו חרות והצ"כ יחד ל-28 מקומות בכנסת, לעומת 40 המקומות של מפא"י. אולם למעשה הספיקו קולותיהם (כולל הקולות של שתי רשימות-נפל עדתיות של הצ"כ, רשימת גוזמן והעורפים שהלכו לאיבוד) ל-30 מקומות ומעט, ואילו מפא"י זכתה רק בנס, כתוצאה מחישובי עודפים, ליותר מ-38. גם מספר זה של צירי מפא"י כלל אלפים רבים של קולות ערביים, שניתנו למפא"י במישרין, תחת להיכנס למעטפות הקוויולוגים הערביים שלה. לא היה כל בטחון שתופעה זו תחזור בבחירות הבאות.

במצב זה די בתוויה קלה של חמשה כסאות נוספים בכנסת, אחרי איחוד ח"ץ, כדי להוריד את מפא"י, זו הפעם הראשונה אחרי דור שלם, לדרגת מפלגה מס' 2 בישוב ובמדינה. תזווה כזאת היתה בהחלט בגדר האפשרות. היא לא היתה יוצרת אלטרנטיבה לשלטון של מפא"י בקואליציה הממשלתית הבאה, אך ספק אם מפא"י היתה מחלימה ממכה זו.

צ"פ, ח"ץ או ח"צ"פ

פעודת ביג'י נגד סכנה זו היתה מהירה וזריזה. היא היתה הפוכה מן השידול הקודם. עתה החל ביג'י ללחוץ על גולדמן שאמנם יאחד את הצ"כ עם הפרוגרסיבים, למנוע את האיחוד המסוכן יותר. למרות גולדמן ההביר לביג'י שאם יעמוד בראש מפלגה כזאת הוא ילחם בביג'י, ולא בבניין, שפע עליו ביג'י סימנים של חיבה וידידות. האיש שבסאון מפא"י קרא לו לפני כמה שבועות בלבד בשם "אחיטופל", הפך עתה שוב אדם נעלה ונכבד בפי ראשי מפא"י.

כרגע שנוצר מצב זה, נתקלה מכונית-האיחוד של ח"צ באבן גדולה. היא הונחה שם במתכונן עלידי יוסף סרלין, שהתעקש לפתע על גיטוח שידויים, שידויים כי המפלגה המאוחדת מתנגדת לכל שאיפה לאיחודה של ארץ-ישראל בכוח הנשק.

המטרה האמיתית של סרלין היתה מעשית יותר. הוא הוסיף לשאוף לאיחוד ח"צ, אך קיחה להקדים לו את איחוד צ"פ. החשבון: איחוד כזה יתן לצ"פ 18 כסאות בכנסת, לעומת 15 כסאות חרות, יהפוך אותם לשותף הבכיר באיחוד ח"צ. ללא כסאות הפרוגרסיבים, יש לצ"כ רק 13 איש בכנסת, והם יהיו שותף צוער לעומת חרות. האפשרות ליצור איחוד גדול של חרות, הצ"כ והפרוגרסיבים, משכה לבבות רבים. הוא היה מגיע מיד בכנסת הנוכחית ל-33 כסאות, לעומת 40 כסאות מפא"י. יחס הכוחות האמיתיים מבחינת קולות הבוחרים בבחירות האחרונות, היו 35 נגד 38. מכה קטנה היתה מורידה את מפא"י ממרומיה, או מאלצה אותה לבלוע מיד את אחדות העבודה כדי לשמור על מעמדה כמפלגה מס' 1. אולם המכשולים בדרך איחוד ימני כזה של ח"צ-פ צפויים. מי יופיע בראש רשימתו בבחירות הבאות — גולדמן או בנין? איך ייושבו הניגודים האישיים והרעיוניים בין שני האישים, שבמעט ולא נגשו עד כה אישית? השבוע לא עמד איחוד כזה עדיין על הפרק. השומת-הלב העיקרית הוקדשה לסיכויי של האיחוד הקטן יותר, של הפרוגרסיבים עם הצ"כ, בהנהגת גולדמן. הוא כבר זכה מראש בברכת ביג'י ויוספסל. החתן והכלה היו שניהם מוכנים ללבוש את בגדי הכללות. רק נחום גולדמן עצמו היה רחוק עדיין מלקבל החלטה חיובית על צעד כזה.

הסיבות לכך היו רבות ומגוונות — מדיניות, מפלגתיות ואישיות. גולדמן לא היה בסוח שפלישתו לזירה המפלגתית הפנימית של ישראל תגרום למהפכה הפנימית הגדולה שהוא חותר לקראתה, ואם היא שקולה כנגד הקורבנות שעליו להביא בגללה, ואם כדאי לתרום למענה את העמדה הציונית שבנה לעצמו.

חסר: יצר הרע

יתכן כי הסיבה העיקרית נעוצה באופיו של גולדמן עצמו. התלונן השבוע אחד מדייוני: "שפטו חסר לו יצר הרע. כדי להצליח בפוליטיקה צריך אדם להיות רודף-כבוד, או רודף-פירסום, או רודף-שררה, או לפחות רודף-כצע. לגולדמן חסרות כל התאחד האלה לגמרי. הוא מיווד עם כמה מגדולי העולם, הוא עשיר, הוא אוהב לטייל בעולם ולהינות מהנאות החיים. הוא לא מקבל משכורת מההסתדרות הציונית. למה לו להכניס את ראשו למיטה חולה?"

היה ברור גם לגולדמן שיצטרך להכניס את ראשו למיטה חולה מאד, אם אמנם יחליט לפלוש לזירה המפלגתית בישראל. ברגע שיהפוך למתחרה רציני לביג'י, יופעלו נגדו כל האמצעים הפסולים של המשטר הקיים. על צורות ההשמצה השונות, פעולת מנגנון-החושך ודרכי הנקמנות של ביג'י, איאפשר לעלות על הלהב של דויד בן-גוריון מבלי לזכות לצורר כדורים של תחמושת זו.

קשה לתאר שני אנשים שונים יותר מביג'י וגולדמן. ביג'י הוא סכסיון מפלגתי מובהק, צראופק וקואי. גולדמן הוא רב-אופק, מדינאי בעל תפיסה חובקת-עולם וארוכת-שנה, ללא קנאות מפלגתית או אישית. אם תתלקח מלחמה אישית בין השניים, עלול הדבר להימאס לגולדמן ומן רב לפני שזה ימאס לביג'י, שהוא גאון בשטח זה ומפיק הנהגה רבה מהשפלה אויבו עד עפר.

מאחורי השיקול האיש מביצף החשבון המפלגתי. מה יעשה גולדמן אחרי הבחירות הבאות? הוא לא יוכל להיכנס לעולם לקואליציה עם ביג'י, כי בממשלת ביג'י לא תינתן לו כל אפשרות להגשים את רעיונותיו הפוליטיים הנוצעים: השגת שלום עם עמי ערב, איחוד המרחה, השתלבות במערכת עמי אסיה ואפריקה, עצמאות ניסראליסטית בזירה העולמית. בממשלה שויד בן-גוריון ועמד בראשה יתכן רק שריון אחד: דויד בן-גוריון. והוא יעשה את ההסך הגמור.

חלום חייזר גולדמן הוא לחולל את הפלא שאין בכוחו של בן-גוריון להביאו לעמו. בעשר שנות קיום המדינה הוכיח ביג'י שאמנם היה מוכשר לנצל על מערכות צה"ל בתשתית, אך חסר לו כל התכונות הדרושות כדי לתרגם את הישגיו המלחמה לשפת השלום. גולדמן, האיש שהשלים בין מדינת ישראל וגרמניה, היה משוכנע שהו ייעודו. רבים ממדינאי

שגולדמן הגיע לשערם

העולם הביעו בשיחות פרטיות את אמנם שאמנם גולדמן הוא האיש. אולם גם גולדמן יודע שיהיה זה לאמץ אדיר, המחייב את גיוס כל כוחות המדינה לקראת מטרה זו. השגת השלום לא תהיה רק פעולה פוליטית — תהיה זאת מערכה שתשפיע על כל פעולות המדינה בשטח הכלכלי והתרבותי, הצבאי והתעמולתי.

לכן אין טעם לחשוב על כך במסגרת ממשלה שביג'י יעמוד בראשה. הדבר אפשרי רק במסגרת ממשלה של נחום גולדמן עצמו. כי אפילו ימנה ביג'י את גולדמן לשר-החצר, הרי יעשה ביג'י עצמו — יחד עם שמעון פרס, סדי קולק ושאר אנשי החצר שלו — את הכל כדי לשים לאל כל אפשרות למבצע מעשה של ממש. במקרה כזה תהיה למאז מציו של גולדמן רק תוצאה אחת — להוכיח שאמנם אי אפשר להשיג שלום. לגולדמן עצמו אין שום חשק לקחת חלק במישחק כזה.

מאידך, אין לגולדמן חשק רב לבזבז את זמנו במשך ארבע שנים כראש אופוזיציה חדלת-אונים בכנסת. שכל תפקידו לצעוק חמס ולבקר את פעולות הממשלה, בלי כל אפשרות להשפיע עליהן. אולם זו האלטרנטיבה היחידה העומדת בפני מנהיג עצמאי בישראל.

השיקול השלישי הוא ציוני. גולדמן השקיע עמל רב במאמץ גדול ליצור איחוד עולמי של כל הארגונים היהודיים. מאמץ זה יתפורר אם יהפוך גולדמן לאזרח ישראל, ויצטרך להתפטר מעמדותיו הציוניות והיהודיות. ההסתדרות הציונית, חסרת האישים, תהפוך לכלי שאין חפץ בו, ומנהיגים אנטי-ציוניים ישלטו על עמדות-כוח רבות בעולם היהודי.

גולדמן היה מביא, אולי, קורבן זה אילו היה בטוח שי בתוך המדינה יחולל את המהפכה שתבטיח לה, סוף-סוף. בטחון מדיני ובסיס כלכלי. אם כל עוד נראה שגם הקמת מפלגה גדולה באופוזיציה לא תחולל בזמן הקרוב מהפכה כזאת, שואל גולדמן את עצמו אם אמנם מותר לו להפסיק את פעולתו הגדולה בעולם היהודי. יתכן כי אין כל יחס בין גודל ההפסד הציוני לבין גודל הרוח בתחום המפלגתי הישראלי הפנימי.

פשיטת-הרגל הטוטאלית

אין ספק שכל השיקולים האלה עמו השבוע נגד עיני הנשיא הציוני, שעה שישב בחדרו היפה במלון השרון, השקיף על גלי הים התיכון שהקציפו למרגלותיו. בכל זאת לא דמה להאמלט של שקספיר. הנסיך הדני היסס אם ללחום ברוצה אביו, ואם לאו. גולדמן היסס רק אם ללחום בתוך הזירה המפלגתית הישראלית — או ליצור זירה אחרת להאבקות המכרעת.

כי בחשבונו של גולדמן מופיע גורם, שהוא זר למנהיגים המפלגתיים בישראל. הנשיא הציוני, בעל האופק העולמי, משוכנע כי בעוד שנתיים תרד על ישראל שואה כלכלית נוראה. ידיעה זו משפיעה בהכרח על בחירת דרכו.

תוך שנתיים יתדלדלו רוב מקורות ההון הזר הזורם לישראל. השילומים יגיעו לסיומם. המענק האמריקאי לישראל ירד לחלק זעיר מן השעור הנוכחי. עד כה קיבל כל אזרח ישראלי מן הכיס האמריקאי פי 500 יותר מאשר כל אזרח הודי. זה היה מצב בלתי-רגיל וחולף. ככל שמשקלה של ישראל בעולם ירד כתוצאה מכידודה המוחלט, כך עולה משקלן של מדינות ערב. כדי להתחרות עם הרוסים ולקנות את חסדי הערבים, תצטרך אמריקה להקדיש להם את הכי-ספים שזרמו עד כה לתליאביב ולחיפה.

מאמצי המגביות היהודיות הגיעו זה מכבר לשיאן, לא יוכלו עוד לגדול. כאשר יבוא סוף השילומים והמענקים יתמוטטו מרבית התעשיות בישראל, שאינן יכולות להתקיים אף יום אחד ללא תמיכה מכיסי השגור. המוני מובטלים ימלאו את הארץ. השלטון יתנדנן, יסודות המשטר יתערערו. איך אפשר יהיה להציל את או משק המדינה ולקיים את תושביה? לדעת גולדמן, עליה רמו השבוע בשתי הרצאותיו, ישנה רק אפשרות אחת: על הקהילות היהודיות בעולם יהיה למשכן את רכושן העצום, ללוות מאות מיליוני דולארים מבנקים אמריקאיים ולהשקיען בישראל. לקהילות אלה אשאי בלתי-מגבל, כי כל בנק יודע שהיהודים יקריבו את חולצתם האחרונה לפני שיתנו להקלחתם לפשוט את הרגל.

אולם הקהילות היהודיות יצטרכו להחזיר כסף זה ותהיינה אחראיות לו. הן לא יניחו אותו בישראל על קרן חצבי — גם לא על קרן דויד בן-גוריון. הן תדרושנה לעצמן פיקוח מלא על כלכלת המדינה. מעמדן יהיה דומה למעמד מקבל-נכסים רשמי בחברה שפשטה את הרגל. במקרה זה יהיה השלטון האמיתי במדינה מונח בידי האיש החולש על יהודי העולם — ולא בידי האיש האחראי לממשלה שפשטה את הרגל.

כל זה יודע גם לגולדמן וגם לבן-גוריון. לכן משתל ביג'י לשבור בעוד מועד את בסיס הכוח העצמאי של גולדמן בהסתדרות הציונית, על ידי הכרזת אנטי-ציוניות חוזרות ונשנות. לכן משתל לגולדמן, לעומת זאת, להכניס את הלא-ציונים לסוכנות היהודית, להרחיב את בסיס-הכוח העצמאי שלו ולהטיף ל"שותפות" בין המדינה ויהודי העולם.

רוב אזרחי ישראל התייחסו בשחיתון-נפש למלחמת-ההכרזות על מהות הציונות, שנראחה להם מיותרת. אולם מאחורי הכרזות אלה הסתתרה מלחמה ממשית מאד: נסיונו של ביג'י למנוע כל ריכוז-כוח מחוץ לתחומו, ונסיונו של גולדמן ליצור בידוק ריכוז-כוח כזה.

אחריו: המבוכ

לפני גולדמן עמדה, איפוא, הברירה: לבסס את כוחו על יהודי הפזורה, או להקיים לעצמו בסיס מפלגתי בארץ. אך תהיה החלטתו כאשר תהיה, דבר אחד ברור: מלבדו אין כיום איש המסוגל ליטול לידיו את הנהגת עניני המדינה. אם תישמש מיד דויד בן-גוריון, אחרי ששבר בהדרגה את כל מנהיגי מפא"י האחרים, יצר ביג'י חלל ריק בצמרת המדינה.

יתכן כי קיחה באמת למלא חלל זה בקבוצת נערי-הזוהר שלו — אנשים כמו שמעון פרס, סדי קולק ומשה דיין. אך קרוב לחדאי שלא יצליח בכך. בחוגי מפא"י עצמה נוצרת והולכת חזית אחידה, מעין קואליציה-שלי-איש, נגד קבוצה זו. אחרי תקרית מטוס-הנשק, נאלץ ביג'י עצמו לצאת בשיחות פרטיות נגד אנשיו ולנער את חוצו מהם. הוא נשאר ללא יריש-עצור. נזמה כי ביג'י הגיע למצב-רעה של מאדאם דה-פומפדור, האובדתו המפורסמת של הזמלך לואי ה-15, שהכריזה פעם: "אחרינו — המבול" — אם ירד ביג'י מחזר מן הבמה הסוליסית, שאיר מאחוריו שדה-חרבות.

למן עקבו השבוע רבים מאנשי הצמרת במדינה, וביניהם גם רבים מבין מנהיגי מפא"י המדוכאים, אחרי פעילותו של נחום גולדמן. בלבם מקוננת התקפה הסתומה שעד אשר יבוא המבול, יצליח גולדמן לבנות תיבת-נוח פוליטית יעילה.

